

אבי אבי
הי חבי

התנועה
הקיבוצית

שבועות של תיקון

הצעה לתיקון שבועות
בקהילה הקיבוצית

התנועה
לידהדות
חברתית

המדרשה
באורנים
יצורים יהדות ישראלית

מטה
התרבות

שבילים
התנועה הקיבוצית
חיפה תנ"ך עולמי

ע"פ המסורת היהודית, לימוד בליל חג השבועות יוצר תיקון וחידוש לעולם. מאז ומתמיד השכילה התנועה הקיבוצית ליצור תרבות מקומית, חיה ונושמת, המותאמת למעגל השנה העברי ולטבע הארצישראלי שסביבה, בהשראת המסורת היהודית. זו תרבות ששורשיה צומחים מתוך הטקסטים העתיקים של ארון הספרים היהודי, אך אינה חוששת לחדש באומץ, לרענן, לעדכן ו"לבעוט" בסמלים שאיבדו את משמעותם עברה.

היום, כשהקהילות הקיבוציות מתחדשות, מתחזקות ומשתנות (גם בהרכב האנושי), נכון כי נביט יחד שוב, באומץ, אל המסורת היהודית-קיבוצית שלנו, ונעצב את הסמלים והמסורות הנכונים בעבורנו, בעת הזאת.

השנה אנו מזמינים אתכם להצטרף אלינו בחג השבועות, להוביל תיקון שבועות בקהילה שלכם, וליצור יחד שוב מסורת ישנה-חדשה המשקפת את חיי הקיבוץ והקהילה הקיבוצית.

בליל חג השבועות הקרוב נשב יחד, רגע לפני טכס הבאת הביכורים המסורתי שלנו, נשוחח, נלמד, ניזכר היכן היינו לפני 70 שנה - ואיפה אנו עומדים היום, מה יצרנו פה יחד, ומה עלינו ליצור ולחדש עבור הקהילות שלנו. שיהיה לנו חג שמח ומשמעותי!

בברכה

ניר מאיר, מזכ"ל התנועה הקיבוצית

שלל הפעילויות המתקיימות בקהילות שלנו מייצרות את הזהות המשותפת, ומחזקות את הדבר עצמו, את הקיבוץ. ההכרה בכך היא יעד אסטרטגי של כולנו בתנועה הקיבוצית. טקס חג השבועות הוא חלק מה-DNA של התנועה הקיבוצית זה שנים רבות ואת זה אנו עושים מצוין. האתגר העכשווי הוא תיקון ליל שבועות. "תיקון ליל שבועות" הוא הזדמנות לחוויה קהילתית ייחודית, המהווה חלופה תרבותית עכשווית למנהג עתיק של לימוד משותף. דרך מפגש אל תוך הלילה, לימוד, הרצאות וניגונים. הערב הזה הוא הזדמנות לשיחה בין חברים, הזדמנות לביטוי אמנותי ומוזיקאלי. זהו כלי מצוין לפיתוח הקהילה הקיבוצית. יום העיון נולד מזיהוי הצורך והרצון בקיבוצים רבים לקיים תיקון ליל שבועות בקהילתם, ומטרתו, מעבר לחיזוק העשייה התרבותית בקיבוצים, היא לעודד את הלימוד והעיסוק במקורותינו וביהדותנו כחלק מזהותנו הקיבוצית, בלי חשש, וכתשובה ראויה למגמת ההדתה בארץ. יום העיון הוא תוצר של שיתוף פעולה בין אגף חינוך ואגף חברה במסגרת התכנית "כזה ראה וחדש".

אנו רואים בשיתוף הפעולה בקהילות הקיבוציות בין ממלאי התפקידים והמתנדבים בכלל, ובתחומי התרבות והחינוך בפרט, ערך בפני עצמו ואמצעי נוסף להגביר את חוסן הקהילה הקיבוצית.

בשיר השירים, אותו נוהגים לקרוא לקראת סוף התיקון, נאמר "סִיִּים רַבִּים לֹא יִכְלֹוּ לְכַבֹּת אֶת-הָאֵהָבָה, וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטֹפוּהָ". שתרבה האהבה במחוזותינו.

אילת גלס, ראשת אגף חברה וקהילה

ערכו והביאו ללימוד: **ביני תלמי וליאור קולודני** מצוות "כזה ראה וחדש", התנועה הקיבוצית
עיצוב גרפי: **המדרשה באורנים**

מבוא לשבועות

האנתרופולוג קלוד לוי-שטראוס ראה בתולדות התרבויות האנושיות את המתח בין היסוד הטבעי, הראשוני והגולמי לבין היסוד התרבותי, המעוצב, הממוסד והמעובד. חג השבועות, יותר מחגים אחרים, מתאים לאבחנה זו, והמתח בין היסודות של הטבע והתרבות נחשף בו בכל שלל היבטיו. את כל תולדותיו הסוערות, המורכבות והמגוונות של חג השבועות ניתן לתאר כגילויים של המתח בין יסוד הטבע ליסוד התרבות.

שני "סיפורי יסוד" (נרטיבים) בסיסיים עומדים במרכז חג השבועות: הסיפור החקלאי הגשמי, שסמליו: קציר חיטים, הלחם, הביכורים, ומגילת רות; והסיפור התורתי הרוחני, שסמליו: לוחות הברית, מעמד הר סיני ותיקון ליל שבועות. מנהגי החג השונים, כגון: אפיית חלות בצורת לוחות הברית וקישוט בית הכנסת בירק, משקפים את שני הסיפורים ואת השילוב ביניהם. עיון מעמיק יגלה, כי כל אחד מהסמלים מורכב משני הסיפורים גם יחד.

תיקון שבועות בקהילה הקיבוצית

בימי הגלות הארוכים הלך וקטן חלקו החקלאי של החג ומולו התעצם הממד התורני, רוחני. תיקון ליל שבועות הפך להיות מרכזו החשוב של החג בתפיסה הקבלית (המיסטיית) שכבשה לה חלקים נרחבים מבין קהילות ישראל. האמונה שעמדה בבסיסם של תיקונים אלה, ראתה בליל שבועות הזדמנות מיוחדת לנישואי תורת ישראל (המיוצגת ע"י ספירת שכינה) ואלוהי ישראל (המיוצג ע"י ספירת תפארת). על כן יש לקשט את תורת ישראל ולהתקינה לאירוע מרגש זה שעתידי להביא ברכה גם לציבור המאמינים. זהו "התיקון" שעיקרו היה לילה של לימוד פרקים וחלקים נרחבים מספרות הקודש. היום במקומותינו יפה להרחיב מושג זה גם לתיקונים אישיים, חברתיים, או קיבוציים. הציונות המתחדשת בארץ, החזירה את הממד החקלאי למרכז החג וביכורים מקושטים מכל טוב המשק, היו מובאים לקרן הקיימת שתפסה את מקומו של בית המקדש אליו היו מביאים את הביכורים שעוד זה האחרון עמד על תילו. היום המטוטלת שוב נעה. החקלאות הקיבוצית אינה מרכזית כפי שהייתה וטקסי הביכורים מאבדים את תכנם החקלאי. לעומת זאת, מאות קהילות וחבורות בכל רחבי הארץ, מחדשות את מנהגי תיקון ליל שבועות. אין זאת חזרה לאותה "חתונה" קבלית, אלא הזדמנות למכשג ולימוד בערב החג. חוברת זאת שלפניכם באה להציע כמה נושאים אפשריים ללימוד ושיח קיבוצי בערב החג. מגילת רות, אותה נהוג לקרוא מדי שנה בשבועות, משמשת גם לנו כמקור שממנו יוצאים פרקי לימודינו השונים.

מגילת רות

פרק א

(א) ויהי בימי שפט השפטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו: (ב) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם: (ג) וימת אלימלך איש נעמי ותשארה היא ושני בניה: (ד) וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים: (ה) וימותו גם שניהם מחלון וכליון ותשארה האשה משני ילדיה ומאישה: (ו) ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה בשדה מואב כי פקד יהוה את עמו לתת להם לחם: (ז) ותצא מן המקום אשר הייתה שמה ושתי כלתיה עמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה: (ח) ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכנה שכנה אשה לבית אמה יעשה {יעש} יהוה עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי: (ט) ותן יהוה לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה: (י) ותאמרנה לה כי אתה נשוב לעמך: (יא) ותאמר נעמי שכנה בנתי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים: (יב) שכנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים: (יג) הלהן תשכרנה עד אשר יגדלו הלהן תענגנה לבלתי היות לאיש אל בנתי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד יהוה: (יד) ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה: (טו) ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך: (טז) ותאמר רות אל תפגעני בי לעזבה לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמה עמי ואלהיה אלהי: (יז) באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה יהוה לי וכה יסיף כי המנות יפריד ביני ובינה: (יח) ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה:

(יט) ותלכנה שתייהם עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הווא נעמי: (כ) ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שדי לי מאד: (כא) אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהוה למה תקראנה לי נעמי ויהוה ענה בי ושדי הרע לי: (כב) ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שערים:

פרק ב

(א) ולנעמי מידע {מודע} לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בעז: (ב) ותאמר רות המואביה אל נעמי אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו ותאמר לה לכי בתי: (ג) ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך: (ד) והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכה יהוה: (ה) ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת: (ו) ויען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדה מואב: (ז) ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זה שבתה הבית מעט: (ח) ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין עם נעמתי: (ט) עיניה בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעה וצמת והלכת אל הפלים ושתיית מאשר ישאבון הנערים: (י) ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניה להכירני ואנכי נכריה: (יא) ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישה ותעזבי אביה ואמה וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום: (יב) ישלם יהוה פעלה ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו: (יג) ותאמר אמצא חן בעיניה אדני כי נחמתני וכי דברת על לב שפחתה ואנכי לא אהיה כאחת

שפחתיה: (יד) ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן הלחם וטבלת פתה בחמץ ותשב מצד הקוצרים ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר: (טו) ותקם ללקט ויצו בעז את נערו לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה: (טז) וגם של תשליו לה מן הצבתיים ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה: (יז) ותלקט בשדה עד הערב ותחבט את אשר לקטה ויהי כאיפה שערים: (יח) ותשא ותבוא העיר ותרא חמותה את אשר לקטה ותוצא ותתן לה את אשר הותרה משבעה: (יט) ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית יהי מכירה ברוך ותגד לחמותה את אשר עשתה עמו ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז: (כ) ותאמר נעמי לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא עזב חסדו את החיים ואת המתים ותאמר לה נעמי קרוב לנו האיש מגאלנו הוא: (כא) ותאמר רות המואביה גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין עד אם כלו את כל הקציר אשר לי: (כב) ותאמר נעמי אל רות כלתה טוב בתי כי תצאי עם נערותי ולא יפגעו בך בשדה אחר: (כג) ותדבק בנערוות בעז ללקט עד כלות קציר השערים וקציר החטים ותשב את חמותה:

פרק ג

(א) ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: (ב) ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את נערותי והנה הוא זרה את גרן השערים הלילה: (ג) ורחצת וסכת ושמת שמלתך {שמלתיה} עליה וירדת {וירדת} הגרן אל תודעי לאיש עד כלתו לאכל ולשתות: (ד) ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת וגלית מרגלתי וישכבתי {ושכבת} והוא יגיד לך את אשר תעשיו: (ה) ותאמר אליה כל אשר תאמרי {אלי} אעשה: (ו) ותרד הגרן ותעש ככל אשר צויתה חמותה: (ז) ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלט ותגל מרגלתי ותשכב: (ח) ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלתי: (ט) ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתה ופרשת

כַּנְפֶּךָ עַל אֲמֹתֶיךָ כִּי גָאֵל אֶתְּהָ: (י) וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַיהוָה בְּתֵי הַיִּטְבֹּת חֲסִדֶיךָ הָאֲחֵרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן לְבַלְתִּי לִכְתּוֹת אַחֲרֵי הַבְּחֻרִים אִם דָּל וְאִם עֲשִׁיר: (יא) וְעַתָּה בְּתִי אֵל תִּירָאִי כֹל אֲשֶׁר תֹּאמְרֵי אֲעֲשֶׂה לָּךְ כִּי יוֹדַע כָּל שַׁעַר עִמִּי כִּי אֲשֶׁת חַיִל אֶתְּ: (יב) וְעַתָּה כִּי אֲמַנֶּם כִּי {אם} גָּאֵל אֲנֹכִי וְגַם יֵשׁ גָּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי: (יג) לִינִי הַלִּילָה וְהִיָּה בְּבִקְרָא אִם יִגְאָלְךָ טוֹב יִגְאָל וְאִם לֹא יִחַפֵּץ לִגְאָלְךָ וְיִגְאָלְתִּיךָ אֲנֹכִי חִי יְהוָה שְׂכָבִי עַד הַבֶּקֶר: (יד) וְתִשְׁכַּב מְרַגְלָתוֹ {מְרַגְלוֹתָיו} עַד הַבֶּקֶר וְתִקַּם בְּטָרוֹם {בְּטָרָם} יִכִּיר אִישׁ אֶת רַעְהוֹ וַיֹּאמֶר אֵל יוֹדַע כִּי בָּאָה הָאִשָּׁה הַגֵּרָוּ: (טו) וַיֹּאמֶר הָבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְאַחֲזִי בָּהּ וְתֹאחֲזִי בָּהּ וַיִּמַּד שֵׁשׁ שְׁעָרִים וַיִּשֶׁת עָלֶיהָ וַיָּבֵא הָעִיר: (טז) וְתָבוֹא אֶל חַמּוּתָהּ וְתֹאמֶר מִי אַתְּ בְּתִי וְתַגִּיד לָּהּ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָּהּ הָאִישׁ: (יז) וְתֹאמֶר שֵׁשׁ הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִי אָמַר {אֵלֶי} אֵל תְּבוֹאִי רִיקָם אֶל חַמּוּתָהּ: (יח) וְתֹאמֶר שְׂבִי בְּתִי עַד אֲשֶׁר תִּדְעִין אִיָּהּ יִפֹּל דְּבַר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם כֻּלָּהּ הַדְּבָר הַיּוֹם:

פרק ד

(א) וּבַעֲזוֹ עָלָה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהִנֵּה הַגָּאֵל עֹבֵר אֲשֶׁר דָּבַר בַּעֲזוֹ וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׂבָה פַּה פְּלִנִּי אֶלְמִנִי וַיִּסַּר וַיִּשָּׁב: (ב) וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזְּקֵנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שָׁבוּ פַּה וַיִּשְׁבוּ: (ג) וַיֹּאמֶר לַגָּאֵל חֲלֵקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאַחֲיָנִי לְאַלְיִמְלָךְ מְכָרָה נַעֲמִי הַשְּׂבָה מִשָּׂדֶה מוֹאֵב: (ד) וְאִנִּי אֲמַרְתִּי אֲגַלְּהָ אֲזַנְּהָ לְאִמֶּר קָנָה נִגְדַּד הַיִּשְׁבִּים וְנִגְדַּד זְקֵנֵי עִמִּי אִם תִּגְאָל גָּאֵל וְאִם לֹא יִגְאָל הַגִּידָה לִּי וְאִדְעַ {וְאִדְעָה} כִּי אִין זוֹלְתָךְ לַגָּאוֹל וְאֲנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲגָאֵל: (ה) וַיֹּאמֶר בַּעֲזוֹ בְּיוֹם קְנוֹתָךְ הַשָּׂדֶה מִיַּד נַעֲמִי וּמֵאֵת רוֹת הַמּוֹאֲבִיָּה אֲשֶׁת הַמֵּת קְנִיתִי {קְנִיתָהּ} לְהַקִּים שָׁם הַמֵּת עַל נַחֲלָתוֹ: (ו) וַיֹּאמֶר הַגָּאֵל לֹא אוּכַל לַגָּאוֹל {לַגָּאֵל} לִי פֶן אֲשַׁחִית אֶת נַחֲלָתִי גָאֵל לָּךְ אַתְּהָ אֶת גְּאֻלְתִּי כִּי לֹא אוּכַל לַגָּאֵל: (ז) וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגָּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דְּבַר שְׁלֹף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרַעְהוֹ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל: (ח) וַיֹּאמֶר הַגָּאֵל לְבַעֲזוֹ קָנָה לָּךְ וַיִּשְׁלַף

נַעֲלוֹ: (ט) וַיֹּאמֶר בַּעֲזוֹ לְזִקְנֵים וְכָל הָעַם עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קְנִיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאַלְיִמְלָךְ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לְכַלְיוֹן וּמַחֲלוֹן מִיַּד נַעֲמִי: (י) וְגַם אֶת רוֹת הַמּוֹאֲבִיָּה אֲשֶׁת מַחֲלוֹן קְנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהַקִּים שָׁם הַמֵּת עַל נַחֲלָתוֹ וְלֹא יִכְרַת שֵׁם הַמֵּת מִעַם אַחֲזִי וּמִשַּׁעַר מְקוֹמוֹ עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם: (יא) וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעַם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֲדִים יִתֵּן יְהוָה אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתָךְ כְּרַחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִיָּהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעָשָׂה חַיִל בְּאַפְרָתָה וּקְרָא שֵׁם בְּבֵית לְחָם: (יב) וַיְהִי בֵיתָךְ כְּבֵית פְּרָץ אֲשֶׁר יִלְדָה תִּמְרָה לַיהוּדָה מִן הַזֶּרַע אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָּךְ מִן הַנְּעֻרָה הַזֹּאת: (יג) וַיִּקַּח בַּעֲזוֹ אֶת רוֹת וְתָהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֶלֶיָּהּ וַיִּתֵּן יְהוָה לָּהּ הַרְיוֹן וְתִלְדַּד בֶּן: (יד) וְתֹאמְרָנָה הַנְּשִׁים אֶל נַעֲמִי בְרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָּךְ גָּאֵל הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל: (טו) וְהִיָּה לָּךְ לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ וּלְכֹלְכֵל אֶת שִׁיבְתָךְ כִּי כִלְתָךְ אֲשֶׁר אֶהְבַּתְךָ יִלְדָתוֹ אֲשֶׁר הִיא טוֹבָה לָּךְ מִשְׂבַּעָה בָּנִים: (טז) וְתִקַּח נַעֲמִי אֶת הַיֶּלֶד וְתִשְׁתַּהוֹ בְּחִיקָהּ וְתָהִי לוֹ לְאִמָּנָת: (יז) וְתִקְרָאנָהּ לוֹ הַשְּׂכָנוֹת שֵׁם לְאִמֶּר יֶלֶד בֶּן לְנַעֲמִי וְתִקְרָאנָה שְׁמוֹ עוֹבֵד הוּא אָבִי יִשִּׁי אָבִי דָּוִד: (יח) וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת פְּרָץ פְּרָץ הוֹלִיד אֶת חֲצֹרוֹן: (יט) וְחֲצֹרוֹן הוֹלִיד אֶת רֵם וְרֵם הוֹלִיד אֶת עַמִּינָדָב: (כ) וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת נַחֲשׁוֹן וְנַחֲשׁוֹן הוֹלִיד אֶת שְׁלֵמָה: (כא) וְשְׁלֵמוֹן הוֹלִיד אֶת בַּעֲזוֹ וּבַעֲזוֹ הוֹלִיד אֶת עוֹבֵד: (כב) וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת יִשִּׁי וַיִּשִּׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד:

שירה:

מלאו אסמינו בר

מילים: פנחס אלעד (לנדר) | לחן: דוד זהבי

מְלֵאוּ אֶסְמֵינוּ בַּר וַיְקַבֵּינוּ יְיָ
בְּתֵינוּ הוֹמִים, הוֹמִים מִתִּינוּקוֹת
וּבְהִמְתְּנוּ פוֹרָה –
מָה עוֹד תִּבְקָשִׁי מֵאֲתָנוּ מְכוֹרָה
וְאִין, וְאִין עֲדִין?
מָה עוֹד תִּבְקָשִׁי מֵאֲתָנוּ מְכוֹרָה
וְאִין, וְאִין עֲדִין?

קריאה:

שְׁבַעַה שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לָךְ מֵהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקָמָה
תַּחֵל לִסְפֹּר שְׁבַעַה שְׁבַעוֹת: וְעֲשִׂיתָ חֵג שְׁבַעוֹת
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יָדֶךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר
יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְשָׁמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהֵאֲלַמְנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ
בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם:
וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעֲשִׂיתָ אֵת
הַחֻקִּים הָאֵלֶּה.

דברים טז, ט-יב

קריאה:

וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לָךְ נַחֲלָה וּירָשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבַּתְּ בָּהּ: וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית
כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַתָּ בְּטֶנְאָ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם.

דברים כג, א-ב

שירה:

וחג שבועות תעשה לך

מילים: על פי פסוקי התנ"ך | לחן: יידיה אדמון

וְחַג שְׁבֻעוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ
בְּכֹרֵי קִצִּיר חֲטִיִּם.
הַזֹּרְעִים בְּדַמְעָה
כְּרָנָה יִקְצְרוּ.
אֲרָץ נִתְּנָה יְבוּלָה
אֲרָץ זֹבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ!

הרמת כוסית וברכה על היין:

נְבָרָה עַל אֲרָץ טוֹבָה וְרַחֲבָה.
נְבָרָה עַל פְּרֵי הַלְוִיִּם בְּגִנְנוּ.
נְבָרָה עַל שְׁפַע טַל וּמָטָר וְאוֹר וְאַהֲבָה
וְעַל חֲטָה מְבַשִּׁילָה בְּשָׂדוֹתֵינוּ.
נְבָרָה עַל הַמוֹצֵיא תְבוֹאָתָהּ שֶׁל הָאָרֶץ,
נוֹתֵן מַיִם חַיִּים בְּבְאֵרוֹת חַיֵּינוּ, וְלַחֵם.

ברוּךְ בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

מתוך הספר חגי ישראל, נוסח קהילת "ניגון הלב"

שירה:

ארץ זבת חלב ודבש

מילים: מפסוקי התנ"ך | לחן: עמנואל עמירן

אֲרָץ זֹבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ
חֶלֶב וְדִבְשׁ
אֲרָץ זֹבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ
חֶלֶב וְדִבְשׁ.

חסד בקיבוצית

מקורות

◆ ותאמר נעמי לשתי כלתיך לכןה שבנה אשה לבית אמה יעשה {יעש} יהנה עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי: יתן יהוה לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה: ותאמרנה לה כי אתה נשוב לעמך: ותאמר נעמי שבנה בנתי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים: שבנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים: הלהן תשפרנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש אל בנתי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד יהנה: ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה:

רות א.ח.י

◆ אמר רבי זעירא: מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שחר טוב לגומלי חסדים.

רות רבה ב.י

כולנו זקוקים לחסד

מילים: נתן זך | לחן: אילן וירצברג

כלנו זקוקים לחסד,
כלנו זקוקים למגע,
לרפוש חם לא בכסף
לרפוש מתוך מגע,
לתת בלי לרצות לקחת
ולא מתוך הרגל
כמו שמש שארחת
כמו צל אשר נופל,
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד אפשר לנשם.

כלנו רוצים לתת,
רק מעטים יודעים איה,
צריכה ללמד פעת
שהאשר לא מחיה,
שמה שנתן אי-פעם
לא ילקח לעולם,
שיש לכל זה טעם
גם כשהטעם תם,
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד מאיר אור יום.

כלנו רוצים לאהב
כלנו רוצים לשמוח,
כדי שיהיה לנו טוב
כדי שיהיה לנו כח...
כמו שמש שארחת
כמו צל אשר נופל,
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד אפשר לנשם

שדות שבעמק

מילים: לוי בן-אמתי | לחן: אפרים בן-חיים

שדות שבעמק
קדמוני הלילה
בריח הזבל,
ניחוח חציר.
הלילה לעמק
אני אומרה,
כי אשר באני
וחסד השיר.

רצה גורלי כי
אשובה אליה
מעצב המנות,
מערש השכול.
מכל חסדים לי -
אשרתי ביגע,
לגמע מימיה,
פתה לאכל.

אספני אליה,
אסוף כשבילת -
שבילת לגרן
בחג הקציר.
הלילה לעמק
אני אומרה,
כי אשר באני
וחסד השיר.

לאורך השנים, כינו חכמי הדורות את מגילת רות "מגילת החסד". על שום החסד הגדול שעשתה רות בלכתה עם נעמי ועל שום החסדים שהעניק בועז לרות ונעמי שחזרו לעירן בידיים ריקות. אצלנו המילה חסד נראית קצת רחוקה, אך עדיין אנחנו עוסקים בשאלות יחסנו האישי והקיבוצי לחלשים יותר, לבודדים ולבעלי הצרכים המיוחדים בקהילתנו.

הצעה לפתיחה

לתרגם את המילה חסד לשפה הקיבוצית: רשמים את המילה **חסד** במרכז הלוח, ומסביבה יוצרים שמש של ביטויים בקיבוצית.

שאלות:

- כיצד מתרגמים את המילה "חסד" לשפה קיבוצית? להזמין את המשתתפים להגיד ולכתוב על הלוח.
- איזה משמעות ניתן לתת למילה חסד במציאות החיים הקיבוצית היום? איך מדברים אצלנו את שפת החסד
- מה בין אחריות קהילתית ממוסדת לאחריות אישית ספונטנית? הזמנה להביא דוגמאות לשני המצבים.
- ישנם קיבוצים שבהם דואגים לעתידם של אנשים בעלי צרכים מיוחדים ע"י הבטחת קיומם בעתיד. מה נעשה בקיבוצנו? האם אנו יודעים לתמוך באלו שזקוקים לעזרה והאם יש מקום לחיזוק הפעולות הללו?

יָד עַל הַגֵּב.
 כְּמָה מִפְתִּיעָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת יָד עַל הַגֵּב.
 כְּמָה מִפְתִּיעָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת יָד הַמְנַחֶת עַל הַגֵּב בְּרַכּוֹת.
 כְּמָה מִפְתִּיעָה יְכוּל לְהִיּוֹת גֵּב כְּשֶׁמְנַחֶת עָלָיו יָד בְּרַכּוֹת.
 כְּמָה מִפְתִּיעָה יְכוּל לְהִיּוֹת הַלֵּב.
 כְּשֶׁמְנַחֵ עַל גְּבוֹ גֵּב.
 וְעַל גְּבֵי הַגֵּב מְנַחֶת יָד.
 וְעַל גְּבֵי הַיָּד מְנַחֶת רַכּוֹת.
 וְעַל גְּבֵי הַרַכּוֹת מְנַחֶת מְחַשְׁבוֹת טוֹבוֹת מְאֹד.

ביכורים

מקורות

◆ וַיִּקַּח בַּעֲזוֹ אֶת רוּת וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ הַרְבִּיזוֹן וַתֵּלֶד בֶּן: וַתֹּאמְרֵנָה הַנְּשִׂים אֶל נַעֲמִי בְרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָהּ גֹּאֵל הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל: וְהָיָה לָהּ לְמָשִׁיב נֶפֶשׁ וּלְכֹלֵל אֶת שִׁבְתָּהּ כִּי כָלְתָהּ אֲשֶׁר אֶהְבְּתָה יְלֻדְתוּ אֲשֶׁר הִיא טוֹבָה לָהּ מִשְׁבַּעַה בְּנִים.

רות ד, יג-10

התינוק שנולד לרות ובעוז מסמל המשכיות ותקווה. בקהילות הקיבוציות מקובל לבשר בשבועות על ילידי השנה - ביכורים חיים, שמסמלים התחדשות וצמיחה

◆ כיצד מעלין את הפירות?

כָּל הַעֲוִרוֹת שֶׁבַמַּעֲמַד מִתְכַּנְּסוֹת לְעִיר שֶׁל מַעֲמַד, וְלִגְוִן בְּרַחֲוֹכָה שֶׁל עִיר, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִין לְבָתִּים. וְלִמְשָׁכִים הָיָה הַמְּמַנֶּה אוֹמֵר, "קוּמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל ה' אֱלֹהֵינוּ" (ירמיה לא ח).
הַקְּרוֹבִים מְבִיאִים הַתְּאֲנִים וְהַעֲנָבִים, וְהַרְחֹקִים מְבִיאִים גְּרִוְגָרוֹת וְצִמּוּקִים. וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם, וְקַרְנָיו מִצְפּוֹת זָהָב, וְעֵטָרָה שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ. הַחֲלִיל מִכָּה לְפָנֵיהֶם, עַד שֶׁמַּגִּיעִים קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם.
הַגִּיעוּ קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם, שְׁלַחוּ לְפָנֵיהֶם, וְעֵטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם.
הַפּוֹחֹת, הַסַּגִּים וְהַגְּזָרִים יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם. לְפִי כְבוֹד הַנְּכַנְסִים הָיוּ יוֹצְאִים. וְכָל בַּעֲלֵי אֲמָנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים לְפָנֵיהֶם וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם "אֲחֵינוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי, בָּאתֶם לְשִׁלּוֹם".
הַחֲלִיל מִכָּה לְפָנֵיהֶם עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְהַר הַבַּיִת.
הַגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, אָפְלוּ אֲגָרִיפֶס הַמֶּלֶךְ נוֹטֵל הַסֵּל עַל כַּתְּפוֹ וְנִכְנָס, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעֶזְרָה.

משנה ביכורים ג, ב-ד

◆ חג ביכורים בראשית דרכו

כבר בשנת 1924 חגגו שלושה ישובים בעמק יזרעאל המזרחי (עין חרוד, גבע וכפר יחזקאל) חגיגה משותפת וקראו לה חג הביכורים. הבחירה בשם זה מכלל שמותיו של החג – חג שבועות, חג מתן תורה – לא היתה מקרית: היא ביטאה בחירה מודעת ביסוד אחד מכלל התכנים המסורתיים של החג, והוא היסוד החקלאי. [...]

בשנה השנייה לציון חג הביכורים בעמק כבר לא הסתפקו מעצבי החג בתהלוכה בלבד. כחודש לפני החג, ב-30.4.1925, שלחו אנשי עין חרוד חוזר לכל ישובי העמק ובו הדגישו - כי גם השנה יוחג חג השבועות, חג הביכורים, כחג משקי ביסודו, שיהיה עממי בכל אופיו וישתף את כולנו בחגיגותיו. [...]

יש לתת תוכן יותר ממשי לבילוי הזמן בחגיגה. היסוד לכך צריכה לשמש חגיגה משקית [...] המפקד הגדול וההתפתחות של ישובנו בעמק. [...] להציע לציירים-הפועלים, הנמצאים במשקים בעמק, להציג יצירותיהם בתערוכה. לפנות לוועדת התרבות (של ההסתדרות) שתאפשר את הצגת התאטרון העברי בימי התערוכה.

מוטי זעירא, קרועים אנו - זיקתה של ההתיישבות העובדת בשנות העשרים אל התרבות היהודית, יד יצחק בן-צבי, תשס"ב 2002, עמ' 167-168.

הצעה לערב של ביכורי תרבות ויצירה

מנהג הבאת ביכורים מלווה את חג השבועות עוד מן הימים שהיו בני עמנו מביאים את ביכורי גידוליהם כמנחה לבית המקדש. הביכורים הם הגידולים הראשונים להם אנו זוכים בכל שנה ושנה. אך ביכורים רבים יש לנו שאינם דווקא חקלאיים, ויש לנו הזדמנות להציגם בערב החג. מישהו כתב ספר, מישהו סיים לימודים, מישהו מריץ פרויקט חדש ומעניין באחד מתחומי חיינו, ועוד ועוד.

יש לנו כאן הזדמנות להציג ולשתף את הקהילה במעשי ביכורים אלה, וממילא יתמלא הטנא הקיבוצי שלנו בעוד ועוד מעשים ומפעלים ראויים.

הזמנה לאנשים מתוך הקהילה להביא את הביכורים שלהם: ספר, לימוד, פרויקט במפעל, עשייה אישית וקהילתית (צריך לתאם מראש ולאפשר במהלך הערב למי שרוצה באופן ספונטני לספר בקצרה).

שאלות לדין - חיבור להבאת ביכורים לא רק כפרי השדה

- אילו ביכורים אנו מביאים השנה? מה נוכל לסמן כביכורים של העשייה המאומצת שלנו כל השנה?
- איך מחזקים את התחושה שהטנא הקיבוצי מתמלא, וכולנו מרגישים את העושר היצירתי והרוחני של הקהילה?

הצטרפות לעם היהודי ולקהילה הקיבוצית

מקורות

◆ ותאמר רות אל תפגעני בי לעזובה לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמה עמי ואלהיה אלקי.

רות א, טו

◆ ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להפירני ואנכי נכריה: ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישה ותעזבי אביה ואמה וארץ מולדתה ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום.

רות ב, יא

◆ ותלכנה שתיקה עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי?

רות א, יט

◆ ויען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השכה עם נעמי משדה מואב.

רות ב, ו

◆ "ותאמר רות אל תפגעני בי לעזובה לשוב מאחריך" – מהו "אל תפגעני בי"? אמרה לה: לא תחטא עלי, לא תסבין פגעיה מני לעזובך, לשוב מאחריך. מכל מקום דעתי להתגייר, אלא מוטב על ירך ולא על ידי אחרת.

רות רבה ב, כב

◆ כיון ששמעה נעמי כך, התחילה סודרת לה הלכות גרים.

רות רבה ב, כב

◆ אמרה לה [נעמי]: בתי, אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות שלהם.

אמרה לה: "אל אשר תלכי אלך".

אמרה לה: בתי, אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין שם מזווה.

אמרה לה: "באשר תליני אלין".

"עמה עמי" – אלו עונשין ואזהרות. "ואלהיה אלקי" – שאר מצוות.

רות רבה ב, כב

◆ לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם: על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליה את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללה.

דברים כג, ד-ה

◆ על האחדות בחברה

היחידים השייכים לקהילה משלימים אלו את אלו. בכל אדם יש משהו מיוחד במינו, נדיר, שאינו ידוע לאחרים; לכל יחיד יש משהו מיוחד לומר, צבע מיוחד להוסיף לקשת הצבעים הקהילתית. לפיכך, כאשר מצטרף האדם הבודד לקהילה, הוא מוסיף מימד חדש למודעות הקהילה. הוא תורם משהו, ששום אדם אחר לא יכול היה לתרום. הוא מעשיר את הקהילה. אין לו תחליף. היהדות מאז ומתמיד ראתה את היחיד כאילו הוא עולם קטן... בשל אותה מיוחדות, מתכנסים בני האדם היחידים ביחד, משלימים אלו את אלו, ומשיגים אחדות.

הרב סולוביצ'יק (מתוך כתב העת טראדישן, כרך 17 חוברת 2 עמ' 10-9. בתרגום צוות מכון שוין)

מגילת רות מציפה שאלה מעניינת העשויה להיות רלוונטית גם עבורנו. מישהי זרה מעוניינת להצטרף לקהילתנו. האם יש לנו דרישות התאמה משלנו לגבי "רותיות" כאלה ואחרות שירצו להצטרף לקיבוצנו?

הצעה לפתיחה

"ותהום העיר" - שיחת הרכלנים (ניתן לעשות משחק תפקידים):

- אני רואה שנעמי חזרה אלינו. יצאה עם בעל ושני בנים, חזרה רק עם איזה גויה אחת.
- כן קצת קטלנית זאת. גם בעל וגם שני בנים השאירה שם.
- כשהכל היה בסדר והיה לה קצת קשה כאן - הלכה. עכשיו כשקשה שם, החליטה לחזור.
- מי יפרנס את הגויה הזאת שבאה איתה?
- דווקא יפה מצידה שלא השאירה אותה לבד.
- אפשר לחשוב איזה אלטרנטיבה כבר הייתה לה לרות, מי היה לוקח לו אלמנה קטלנית שכמוה?
- דווקא ראיתי שהתחילה לעשות עיניים לבועז, אולי משם תצמח להן איזו ישועה.

שאלות:

- האם היינו מקבלים את רות המואביה לקיבוץ - גויה, אלמנה, חסרת יכולת כלכלית, לא דוברת את השפה?
- הקיבוץ הגדל הולך ומאבד את האחידות הרעיונית שאפיינה אותו בעבר, מי מוזמן להצטרף לקהילה שלנו? האם הקצוות הפרומים מחלישים או מחזקים את הקיבוץ? (מצד אחד יותר חופש ופחות אחדות, ומצד שני כבר לא מכירים את כולם ומתרוכפת הסולידריות).
- האם קבלת עקרונות היסוד של הקיבוץ מהווה תנאי לקבלת חברים חדשים?
- באיזה אופן סיפורה של רות מהווה השראה עבורנו?

◆ ברקע הפנימי של המגילה מפעמת ההרגשה שסימלה תקופת השופטים בתולדות העם: אחיזת העם בארצו איננה איתנה כל-צרכה. מפעם לפעם נראה כאילו דורשת האחיזה הזאת מסירות גדולה שהיא בבחינת נסיון. מהי הסיבה הגורמת להרגשה זו? הרעב? הבצורות? האויבים? קשה אחיזה של ארץ ישראל, וגדול כוח הפיתוי של אסמי-הבר בגולה. זוהי אמת שכל דור, ואף דורנו בכלל זה, מתנסה בה על פי דרכו. לפיכך באה המגילה ללמדנו את לקחה העמוק והפשוט: התמסרות שמתוך אהבה, לפני משורת הדין, היא בלבד יכולה לתקן את חטאיו של העם שלא עמד בנסיגות הללו ועזב את ארצו. השיבה לארץ והאחיזה בה לתמיד דורשת יותר מקיום ההתחייבות שיסודה באמונה המאחדת את העם בגורלו ובאורחותיו, היא דורשת את חסד האהבה.

אליעזר שבייד, ספר מחזור הזמנים, עמ' 245.

◆ אל אשר תלכי

מילים: רות א, טז-יז | לחן: שלמה גרוניך

אֶל אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֶלֶךְ
 וּבְאֶשֶׁר תִּלְיִנִי אֶלִּין
 עִמָּךְ עָמִי וְאֵלֶיךָ אֶלְהִי.
 בְּאֲשֶׁר תִּמְוֹתֵי אֲמוֹת וְשֵׁם אֶקְבֹּר
 כֹּה יַעֲשֶׂה ה' לִי וְכֹה יִסְיף
 כִּי הַמּוֹת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֶךָ.

מקורות

◆ ויהי ביום השלישי בהיית הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקול שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה: ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר: והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהוה באש ועל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד: ויהי קול השפר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקול: וירד יהוה על הר סיני אל ראש ההר ויקרא יהוה למשה אל ראש ההר ויעל משה: ויאמר יהוה אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל יהוה לראות ונפל ממנו רב: וגם הכהנים הנגשים אל יהוה יתקדשו פן יפרץ בהם יהוה: ויאמר משה אל יהוה לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו: ויאמר אליו יהוה לה רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלת אל יהוה פן יפרץ בם: וירד משה אל העם ויאמר אליהם: וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: לא יהיה לה אלהים אחרים על פני: לא תעשה לה פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: לא תשתחוו להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא: וזכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך: ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנה ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרה אשר בשעריך: כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברה יהוה את יום השבת ויקדשהו: כבד את אביך ואת אמך למען יארכו ימיה על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לה: לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר: לא תחמד בית רעה לא תחמד אשת רעה ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעה:

שמות יט, כ - כג

◆ את הדברים האלה דבר יהוה אל כל קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי: ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשה ויהרר בער באש ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם: דברים ה, טו-כ

◆ נטלתי את ידי וברכתי על הפת ונתתי לכל אחד פרוסה מן החלות הנאות שנעשו בצורת לוחות, זכר לשני לוחות הברית שהוריד משה מן השמים. מנהג ישראל תורה, אם הלחם הוא מן הארץ הצורה היא מן השמים. ש"י עגנון, מתוך: הסימן

◆ מתוך: מלון הוכי

יהודה עמיחי

אבי הנה אלהים ולא ידע. הוא נתן לי את עשרת הדברות לא ברעם ולא בועם, לא באש ולא בענן אלא ברכות ובאהבה. והוסיף לטופים והוסיף מלים טובות, והוסיף "אנא" והוסיף "בבקשה". וזמר זכור ושומר בנגון אחד והתחנן ובכה בשקט בין דבר לדבר, לא תשא שם אלהיך לשוא, לא תשא, לא לשוא, אנא, אל תענה ברעה עד שקר. וחבק אותי חזק ולחש באוני, לא תגנב, לא תנאף, לא תרצח. ושם את כפות ידיו הפתוחות על ראשי בכרכת יום כפור. כבד, אהב, למען יארכו ימיה על פני האדמה. וקול אבי לבן כמו שער ראשו. אחר-כך הפנה את פניו אלי בפעם האחרונה כמו ביום שבו מת ברועותי ואמר: אני רוצה להוסיף שנים לעשרת הדברות: הדבר האחד-עשר, "לא תשתנה" והדבר השנים-עשר, "השתנה, תשתנה" כך אמר אבי ופנה ממני והלך ונעלם במרחקיו המזוירים.

◆ אמר רבי אלעזר [בן-פדת, טבריה המאה ה-4]:

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי "לכם" ¹ [=לכל הדעות, בשבועות צריכים האנשים להתענג], מאי טעמא? – יום שניתנה בו תורה הוא.

בבלי פסחים סח ע"ב

◆ בתפילה נקבע הכינוי לחג "חג השבועות, זמן מתן תורתנו", וזהו זה נשאר

כדומיננטית בעיני הציבור עד ימינו. קריאת התורה בחג השבועות היא בסיפור מתן תורה (שמות פרקים יט-כ), ודהפטרה היא ב"מעשה מרכבה" (יחזקאל פרק א), ובו תיאור של התגלות האל ליחזקאל על נהר כְּפָר בגולה. אחד ממנהגי החג הוא לקרוא תקציר של תרי"ג המצוות. לשם כך חוברו נוסחים אחדים של "אזהרות" – רשימות מפיטות של 613 המצוות. כך משקפים מנהגי התפילה וקריאת התורה את הזיהוי של חג השבועות עם מתן התורה, ומשמעות זו מכסה ומסתירה את המשמעות החקלאית של החג.

מתוך: חג ישראלי - הצעות לטקסי החגים במספחה בצירוף מבואות עיוניים, עם עובד והמדרשה באורנים, תשע"ד.

דיון

חג השבועות הוא גם חג מתן תורה, ואיתו אירוע מרגש ומכונן של קבלת התורה למרגלות הר סיני, שהפך להיות חלק מרכזי בחג השבועות המסורתית. אותה תורה שהביא לנו משה מפי הגבורה, אינה תורת החיים על פיה מתנהלים חיינו, אך גם לנו יכולות להיות עשרת דברות משלנו, גם לנו יכולה להיות "הלכה" שעל פיה נרצה לנהל את חיינו. ואולי גם לנו אמונות משלנו על פיהן נרצה לנהל את אורחות חיינו.

הצעה לפתיחה

רשמו על הדף בעמוד הבא מה הם עשרת העקרונות של חיי הקהילה שלנו. להזמין לשתף. כל אחד יכול לבחור שניים שהכי חשובים לו.

שאלות:

- האם יש לנו דברות משלנו? מה הן? (ניסיון ליצור את ההגדרה ליסודות החברתיים של הקיבוץ)
- האם מי שגדל ומתחנך היום בקיבוץ מודע למערכת הערכים החברתית שלו?
- בין נצחי למשתנה - מה תפקידם של עקרונות חיים ואיך ניתן להטמיע אותם באופן עמוק כפי שעשתה התורה?

לימוד על מגילת רות

הצעה לקיים לימוד על מגילת רות מפרספקטיבות שונות: ספרות, אמנות, מקרא. ניתן לכנות לחברי קיבוץ מתחומי ידע שונים שיכינו לימוד על המגילה.

עשרת הדברות - הערכים החברתיים - שלנו:

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

1 "לכם" - להנאתכם, לעונג שלכם, הגופני. האמירה מתיחסת לסתירה לכאורה בין הפסוקים "עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לְכֶם" (במדבר כט, לה) ו"עֲצַרְתָּ לְה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים טז, ח).

למדני את השיר הפשוט

מילים: רחל שפירא | לחן: רמי בר דוד

למדני את השיר הפשוט של הלחם
ופרס לי חלק משלומיך.
קחני עם אבק היומיום על השכם
כשתראני לפניך.

אני, שהנחתי לרגש יחף
לרחף,

כבר יודעת כי
התפתלה דרכי
ומגבה רב ראשי עכשו

גרכן -

כבר יודעת כי
התפתלה דרכי
ובאה עד כאן.

למדני את השיר הפשוט של הלחם
ופרס לי חלק משלומיך.
קחני עם אבק היומיום על השכם
כשתראני לפניך.

חיי וחייה אורות וצללים
מכילים

בעיני שבת,

בעיני חליו.

לו מחר שלה יגש אל אתמולי

בעיני שבת,

בעיני חליו,

שלה ושלי.

למדני את השיר הפשוט של הלחם.

אמא אדמה

מילים: יענקלה חטבליט | לחן: סיקי גבריאלב

היא תביט אלי טובה וחכמה
כמו בבו השב הבייתה מן הדרך
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

היא תגיד - "אתה עיר מן המסע
אל תפחד אני חוקשת את פצעיך"
היא תקח אותי אליה כשאקרא בשמה
אמא אדמה

היא תביט אלי טובה וחכמה
היא שקטה כל כך וכמו תמיד סולחת
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

ארץ ארץ

מילים ולחן: שייקה פייקוב

ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ תכל אין עב,
והשמש לה
כדבש וחלב,
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
ונשב בה, יהיה
מה שיהיה

ארץ שנאהב
היא לנו אם ואב
ארץ של העם
ארץ לעולם
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
יהיה מה שיהיה.

ארץ, ארץ, ארץ,
ים אל מול החוף
ופרחים וילדים
בלי סוף.
בצפון כנרת
בדרום חולות
ומזרח למערב
נושק גבולות.
ארץ שנאהב ...

ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ התורה
את מקור האור
ושפת האמונה.
ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ יקרה,
הז הבטחת
שאין זו אנדה.
ארץ שנאהב ...

ספירת מלאי

מילים ולחן: נעמי שמר

מדינה אחת, פעמים ים
ואגם אחד וקדחת גם,
שמש אחת עגלה
עם אחד חכם מלא סגלה,
כאב ראש אחד ושמש גולות
וששה ימים ושבעה לילות.
אחד אלהינו, אלהינו, אלהינו
שבשמים ובארץ.

עליה גדולה מאלפים שנות גולה,
שתי חפשות שנתיות ואחת רגילה,
יום של נצחון, יום של מפלה,
רגע בטחון, שלשים ימי מחלה,
טרומפלדור בגליל וקונצרטו לחליל
וחצי תריסר אלופים במיל.
אחד אלהינו, אלהינו, אלהינו
שבשמים ובארץ.

עם אחד עתיק, שני שרים בלי תיק,
הראשון עצוב, השני מצחיק,
ילדות אחת קשה, שנים של התשה
וימי שרובה עצמאות - בבקשה:
מלחמות חמש, חטיבת חרמ"ש
וחיל אחד משחק שש-בש.
אחד אלהינו, אלהינו, אלהינו
שבשמים ובארץ.

חילים שלשה עיפים במשקל
ושבעים ילדים צוחקים במקלט,
שלשה אסירי ציון יצאו לחפשי,
אסיר עולם אחד בחדש הששי,
יום הילד, יום הפרח ויום השנה
וגבעה עשרים וארבע עדין לא עונה.
אחד אלהינו, אלהינו, אלהינו
שבשמים ובארץ.

על שפת ים כנרת
ארמון רב תפארת,
גן אל שם נטוע,
בו עץ לא ינוע.

מי גר שם? רק נער
קעוף בדמי יער!
לומד שם תורה הוא
מפי הנביא אליהו.

הס גל לא קולח.
כל עוף הפורח
עומד ושומע -
תורת אל בולע.

הליכה לקיסריה

מילים: חנה סנש | לחן: דוד זרבי

אלי, אלי, שלא יגמר לעולם
החול והים,
רשרוש של המים,
ברק השמים,
תפלת האדם.

שבילת בשדה
כורעה ברוח
מעמס גרעינים כי רב.
ובמרחב הרים
יום ככר יפוח
השמש כתם וזהב.
עורו הוי עורו
שורו בני כפרים
קמה הן בשלה כפר
על פני הכרים
קצרו שלחו מגל
עת ראשית הקציר.

שדה שעורים תמה
זר חג עוטרת,
שפע יבול וברכה.
לקראת בוא הקוצרים
בזהר מזוהרת,
חרש לעמר מחכה.
הבו הניפו
נירו לכם גיר
חג לקמה,
עת ראשית קציר.
קצרו, שלחו מגל
עת ראשית הקציר.

שדה חטה מתנופף על ראש אשתי ועל
ראש בתי.
כמה בנאלי לתאר כה את הבלוני,
ובכל זאת, שם צומח הלחם
של חיי.

מתוך: תנ"ך תנ"ך, אתנה אתנה ומדגשים אחרים

יהודה עמיחי

רות המואביה ידעה הכל על חטה ושדות חטה
על עינים גדולות באהבה ועל שלף זהב אחר הקציר.
ונצמי שאמרה, אני מלאה הלכתי וריקם השיבני
אדני, ידעה הכל על תהליך הריק והמלא
על בניה שמתו ועל אנקת רחם מתרוקן
כמו אקורדיון שעושה מנגינה מן המלא והריק.

תורה

רבקה מרים

יחדו חנינו למרגלות ההר. הקול הציפנו לפתע, כלבש נהר.
והקול שדבר הוא הקול שענה.
האם שיר כלולות היה זה, ההייתה זו קינה
האם תורה קבלנו או אבדנוה במדבר.
עתה שוב איני זוכרת דבר.

יחדו חנינו למרגלות ההר. והקול ששתק הוא הקול שאמר.
אז יראנו הדבור ויראנו הדממה.
החרבן יראנו ויראנו התקומה.
הטפל יראנו ויראנו העקר.
מאז שוב איני זוכרת דבר.

יחדו חנינו למרגלות ההר. והקול שהשריש הוא הקול שעקר.
והקול שהתיר הוא הקול שגנדר.
מאז שוב איני שוכחת דבר.

זה שבועות שאני חולם על הלֵבן
 זה שבועות שאני רענן ונקי
 אוסף אל תוכי את הפרי הבשל, את הירק
 ועומס את הטנא שלי הפרטי

זה שבועות שאני מתפעם מן הטבע
 יציר כפותיו של אדם, תפארת בריאה
 תן לי לשמר בי אביב, ותן לי עוד רגע
 כי חג בלבן תמיד עורר בי תקווה

זה שבועות שבא תמיד בזמן
 זה חג מעליה, חג בלבן
 אסף את הטוב והרבה בשירה
 על מתן אהבה שיבוא עוד תורה

זה שבועות שאני מבשילה כמו שבלת
 עוטה על ראשי ירעים עטורים בפריחה
 וכמו נצנים ראשונים, יש כאן טעם וריח
 של קיץ חדש, בכורים מלכה

זה שבועות שבא תמיד בזמן
 זה חג מעליה, חג בלבן
 אסף את הטוב והרבה בשירה
 על מתן אהבה שיבוא עוד תורה...

*
 שדה חטה מקלף
 בדרך אל הלחם.
 החציר בתבילות
 מתגודד בפאתו.

*
 גם החמניות מסחררות-הראש
 מסגידה
 מפנות מקום לגרעינים.

*
 העמק כבד ישן מגרד
 שאפשר לעלות עליו שוב
 בצבע טרי.
 חקלאי מגרה כבד שרבת
 חריש חום
 הפך אדמה.

*
 עולה באוב
 שדה צהב
 פתילי שלף נשרפים בו
 שורות
 משחירים באוקר
 אל מוקשים מטפוריים

*
 מקצב קומביץ,
 מקצב חריש
 במערה צבעים קיצי
 (ירק כהה נתן לקבל ממטרות).

יהי הכל שנה לכל שיוכל להיטיב עמו:
 הקלד - לאשה האמהית, למען יגדל,
 העגלה - לעגלון הטוב, למען ינהג בזה היטב
 והאדמה למשקים אותה מים,
 למען תתן פריה בעתו.

"כזה ראה וחדש" פועלת במסגרת "שבילים",
אגף החינוך בתנועה הקיבוצית, זו השנה השלישית.
התכנית משלבת לימוד ועשייה קהילתית ומסייעת
לקיבוצים המשתתפים בה לעצב חיי תרבות ודרכי
חינוך, באמצעות דיאלוג מעמיק עם התרבות היהודית
המגוונת, מימי המקרא ועד לימינו אנו, לצד המסורת
הקיבוצית העשירה.
מטרתנו היא לבסס מחדש בתוך הקהילות הפורחות
והצומחות שלנו זהות ארצית-קיבוצית משותפת,
הנשענת על העבר הקיבוצי המפואר ומתאימה
למציאות העכשווית של הקיבוץ המשתנה. התהליכים
אותם אנו מובילים לוקחים בחשבון את הקהילה
ההטרוגנית בקיבוץ החדש, את הדומיננטיות ההולכת
וגדלה של התא המשפחתי, ואת המסורות השונות,
החדשות והישנות' המתקיימות בקהילות שלנו.
דרך לימוד, שיח והעמקה אנו מייצרים מחדש מציאות
ישנה-חדשה. מוזמנים להצטרף אלינו!

שלכם,

צוות "כזה ראה וחדש"
שבילים", אגף החינוך
התנועה הקיבוצית